

Geert van de Ven: Alle hens aan dek! *Vernieuwing in het NT2-onderwijs*

De vaktijdschriften voelen aan dat er verandering in de lucht zit: de didactiek van het huidige (NT2-)onderwijs is aan vernieuwing toe. Vlak na elkaar – als twee loten aan dezelfde stam – verschijnen themanummers over de Content Based Approach (*Les* 1997) en Taakgericht Onderwijs (*Moer* 1997). Ook op congressen komen nieuwe geluiden sterker naar voren.

Wie titels van NT2-congressen uit 1997 bekijkt, waant zich in een woelige nautische wereld (zie overigens ook p. 100 en verder van dit nummer van *Moer*). 'De koers van de klas' is de titel van een congres dat de VU vorig jaar organiseerde. 'Het roer moet om!' kopte de redactie van *Les* met uitroeptekens boven haar druk bezochte verjaarscongres.

Het kan zelfs een oppervlakkige lezer niet ontgaan dat er iets aan de hand is met de richting die het NT2-schip vaart. Elly Liemberg (VU-congres), Wim Coumou (*Les*-congres) en Koen Jaspaert (HSN-conferentie) verwoorden ieder op eigen wijze de behoefte aan een koerswending. Geen van hen heeft recepten die snel tot ingrijpende wijzigingen leiden. Jaspaert sprak eerder al in *Moer* (wederom in scheepvaarttermen) over een 'mammoettanker' die men dertig tot veertig kilometer van te voren met telkens een paar graden van koers moet laten veranderen. Niet direct een spectaculair vergezicht. Maar uiteindelijk gaat het wel degelijk om grote veranderingen. Op welk kompas gaat de boot varen? Een korte inventarisatie.

Leerlijnen

De kritiek die Jaspaert heeft op de huidige NT2-didactiek legt volgens mij de achillespees bloot: het onderwijsveld vertrouwt te veel op de magische kracht van de *leerlijn*. Volgens Jaspaert biedt deze lijn slechts een zeer glibberig houvast. Jaspaert maakt duidelijk dat het bij leerlijnen om zeer kunstmatige constructen gaat. Een leerlijn veronderstelt helderheid over het doel, het leerproces en het didactisch handelen, maar is deze helderheid er wel?

Doel: Door de overheid gestelde doelen (kerndoelen) munten niet uit in helderheid. Er zijn geen methodes te vinden waarin einddoelen duidelijk geformuleerd staan. Veelal werkt men met elementen uit de leerlijn als deel van de doelstelling.

Leerproces: Er is nauwelijks het begin van een inzicht in hoe leerprocessen verlopen. Bij veel belangrijke lees- en schrijfprocessen bijvoorbeeld is niet bekend wat onderliggende strategieën zijn. Van één van de belangrijkste leesvaardigheden bijvoorbeeld 'bepaal de hoofdzak in de tekst' kan niemand vertellen hoe een lezer dat doet.

Didactische aanpak: Er is weinig tot niets bekend over de effecten van de ene dan wel de andere didactische aanpak.

Zoals leerlijnen er nu uitzien, zijn het eerder *onderwijslijnen*: onderwijsgevendenden *hopen* dat ze lerenden vaardigheden bij kunnen brengen waarvan ze *vermoeden* dat die goed voor hen zijn. De leraar bepaalt ondanks alle onzekerheden (schijnbaar?) zonder twijfel het pad. Daarbij biedt de onderwijs-/leerlijn (schijn?) zekerheid. Als een leerder de lijn niet kan volgen spreken we van een zwakke leerder.

De leerlijn is een Procrustusbed. Procrustus was een herbergier uit de Griekse oudheid. Hij leverde logies 'op maat', maar op een voor de herbergier passende wijze. Hij had maar één bed. Van lange klanten werden benen en hoofd afgehaakt om hen passend te maken. Korte klanten werden uitgerekt.

Leren op maat

Vanuit een andere invalshoek dan Jaspaert pleit Elly Liemberg eveneens voor een meer centrale rol van de leerder. Ze neemt een

aantal begrippen die lange tijd de koers van het NT2-onderwijs bepaalden onder de loep en vindt het tijd om daarvan afscheid te nemen. Zo zou ze het begrip 'onderwijs op maat', graag vervangen willen zien door 'leren op maat'. Het is volgens haar arrogant bij voorbaat te stellen dat een lesgever onderwijs op maat zal bieden. Veeleer gaat het erom dat de leerders de kans krijgen het onderwijs af te stemmen op hun leerbehoeften en leerpreferenties. Ze is daarom voorstander van meer variatie: een invulling van het onderwijs met een rijk aanbod aan authentiek materiaal en authentieke onderwijsvormen.

Als ze tegelijkertijd klassikaal onderwijs uitwijft, wil dit niet zeggen dat ze voortaan enkel individueel onderwijs op het menu plaatst. Het gaat haar niet om een vergaande individualisering, omdat deze term beelden oproept van eenzame ploeters met neiging tot depressie. Beter is het te spreken van *geïndividualiseerd* onderwijs, dat ruimte laat voor werken in tweetallen en in kleine groepen. In plaats van *klassikaal onderwijs* staat zij de introductie van *groepsgericht onderwijs* voor. De klassikale setting met de docent als voornaamste spreker wordt vervangen door groepswerk, waarbij de interactie tussen cursisten meer aan bod komt.

De variatie die Liemberg voortstaat, betekent dat docenten in de toekomst meer van het veelgeroemde ABCD-model zullen afstappen. Via de A in dit model (begrip van het taalmateriaal), voorzichtig naar de B (voor reproductie), en geleidelijk naar de C (voor geleide toepassing) om tenslotte tot de D (voor vrij gebruik van het materiaal) te komen. Stap voor stap zouden leerders zich zo de volheid van een taal eigen maken. Voor cursisten kan het echter bijzonder motiverend werken als ze niet elke stap aan de hand van voorbeelden of voorbeeldgedrag moeten nemen. Zeker als cursisten in groepen werken, kan de niet in A t/m D gesplitste versie van een (taal)probleem aansprekend werken (zie voor praktijkvoorbeelden het eerder genoemde themanummer van *Moer*). Kortom: volgens Liemberg breekt een tijd van experimenteren aan.

De rol van de beroepspraktijk

Coumou deelt Liembergs visie op groepsgericht onderwijs. Hij waarschuwt expliciet voor een te ver doorschieten van individualisering binnen het onderwijs. Voor een meer groepsgerichte lespraktijk is wel een andere rol van de docent vereist. Deskundigheidsbevordering van docenten, bijvoorbeeld door middel van intervisie, lijkt hem daarom dringend gewenst.

Daarnaast bepleit Coumou een andere organisatie van het (vak-)taalonderwijs. Bij NT2 gaat het om een voorwaardelijke vaardigheid: alloctonen leren Nederlands om te kunnen werken, een opleiding te kunnen volgen of om gewoon te kunnen functioneren in de maatschappij. Deze (*beroeps*)praktijk zou veel sneller een rol moeten spelen in het taalonderwijs. Omdat cursisten nu veel te lang in quarantaine worden geplaatst, heeft het taalleren vaak een kunstmatig en instrumenteel karakter. Daarom zou een deel van het taalleren al veel eerder naar het beroeps-onderwijs zelf verplaatst moeten worden (zie voor een uitgebreidere kijk op dit zogenaamde *content based teaching* het al eerdergenoemde nummer van *Les*).

Gemeenschappelijke lijn

Hoewel de drie aangehaalde 'captains of NT2' ieder een eigen kijk op de koers hebben, valt er op grond van de gecursiveerde woorden in dit artikel wel een gemeenschappelijke lijn uit hun bijdragen te destilleren. Ik vind het aantrekkelijke van die lijn dat er ruimte komt voor avontuur en improvisatie, zonder dat eerdere verworvenheden bij voorbaat overboord gegooid worden.

Samengevat: de koers ligt niet op drie cijfers achter de komma vast. Er dient ruimte te komen voor experimenten. Als we toe willen naar leren op maat dan zullen we losser moeten durven omgaan met leerlijnen. Dan komt tegelijkertijd de leerder weer in beeld en (niet onbelangrijk in deze schrale tijden) de meerwaarde van de docent. De uitdaging voor de komende tijd is het vastgestelde ABCD van het lesgeven meer los te laten. Dat kan binnen de les door niet altijd van deelvaardig-

heid zeer geleidelijk naar een reële toepassing te werken. Dat kan ook binnen de organisatie van het NT2-onderwijs als geheel door niet zeer geleidelijk vanuit een langdurige kunstmatige quarantaine naar de beroepspraktijk toe te werken. Daarbij is het van belang dat we toekomen aan individuele wensen van de leerder, terwijl we tegelijkertijd de heilzame werking van communicatief groepsgericht onderwijs bewaren.

Het is duidelijk dat we pas aan het begin van

een lang traject staan. Er zullen nog heel wat cursisten worden bijgezaagd en uitgerekend voordat experimenten, deskundigheidsbevordering en intervisie Procrustus naar het land van de mythe kunnen verwijzen.

Literatuur

In de lijn van de leerder. Taakgericht onderwijs. Moer 1997•6

Integratie vak- en taalonderwijs. Les, nr. 89, 1997.

BESTELLING THEMANUMMERS

Ieder jaar geeft *Moer* een themanummer uit. Dit is een extra dik nummer over een specifiek thema van het onderwijs in het Nederlands.

Als u nog niet zo lang lid bent van *Moer*, moet u wellicht een aantal van deze themanummers missen. Wanneer u deze toch graag in uw bezit wilt hebben, dan kunt u ze alsnog bestellen (zolang de voorraad strekt)!

Het thema en de prijs van deze nummers zijn als volgt:

<i>Moer 1994•6</i>	Nederlands als Tweede Taal	f 5,00 (+ f 5 porto)
<i>Moer 1996•1</i>	Taalonderwijs op de basisschool	f 5,00 (+ f 5 porto)
<i>Moer 1996•6</i>	De Tweede Fase	f 10,00 (+ f 5 porto)
<i>Moer 1997•6</i>	Taakgericht taalonderwijs	f 17,50 (+ f 5 porto)

U kunt een themanummer bestellen door het bijbehorende bedrag (+ f 5,00 portokosten) over te maken op gironummer 2831310 t.a.v. de VON, postbus 75052 1070 AB Amsterdam.

VERGEET NIET HET JUISTE THEMA EN NUMMER VAN MOER TE VERMELDEN EN UW EIGEN VOLLEDIGE ADRES!

Bij bestelling van meer dan één themanummer blijft de prijs per nummer hetzelfde, maar veranderen de portokosten:

- bij 1 exemplaar betaalt u f 5,00 portokosten
- bij 2 exemplaren betaalt u f 6,00 portokosten
- bij 3 exemplaren betaalt u f 8,00 portokosten
- bij 4 t/m 19 exemplaren betaalt u f 9,50 portokosten
- bij 20 exemplaren of meer betaalt u f 12,50 portokosten